

1. У разі прийняття рішення про придбання інтелектуальних активів з метою підвищення показників, що характеризують загальну ефективність діяльності, – для обґрунтування рішення. При цьому передбачається, що компанія вперше вдається до придбання інтелектуальних активів. Для розрахунку вартості використовуються формули (9, 11)
2. У випадку продажу інтелектуальних активів, які вже використовувалися – для визначення орієнтовної ціни у випадку відсутності ринкової інформації щодо угод з об'єктами-аналогами. Для розрахунку вартості застосовуються співвідношення (10, 12).

Використання у (11) загальної первісної, а у (12) – залишкової вартості активів пояснюється тим, що у випадку 1, компанія планує придбати нові активи, а у випадку 2 – реалізувати частково зношені.

Залежно від умов та цілей використання методу, показник ΔP характеризує ефективність використання інтелектуальних активів будівельної галузі, або певної компанії.

Якщо $\Delta P > 0$ – існує певна ефективність використання інтелектуальних активів в межах будівельної галузі (підприємства);

Якщо $\Delta P = 0$, або близьке до нульового значення – використання інтелектуальних активів не пов'язане з економічним ефектом;

$\Delta P < 0$ – використання інтелектуальних активів за призначенням недоцільне.

У двох останніх випадках необхідно реалізувати інтелектуальні активи іншим суб'єктам господарювання.

У разі, якщо підприємство планує придбати лише один вид інтелектуальних активів, орієнтовну вартість придбання можна визначити вказаним методом, для випадку коли планується придбання декількох різних їх видів, постає проблема визначення величини грошового потоку для кожного виду.

Удосконалений метод надлишкових прибутків за логікою побудови відноситься до експрес-методів оцінки інтелектуальних активів, що розроблені в межах доходного підходу. Його практичне впровадження у вигляді (8,9) дозволить оцінювачам і менеджерам будівельної компанії отримати економічно обґрунтовану і достовірну величину вартості інтелектуальних активів у разі прийняття рішення про їх придбання або реалізацію іншим суб'єктам господарювання.

Джерела та література

1. Порядок експертної оцінки нематеріальних активів затверджений наказом Фонду державного майна та Державного комітету з питань науки і технологій від 27 липня 1995 р. № 969/97
2. Афанасьєв М.В., Телишевська Л.І., Рудика В.І. Оцінка ефективності організаційно-технічних засобів: Навчальний посібник. – Х.: Видавничий Дім „ІНЖЕК”, 2003. – 288 с.
3. Дишкант М.В. Моделювання управління нематеріальними активами на підприємстві. Канд. дис.
4. Долгая В.А. Интеллектуальная собственность: экономическое содержание и формы реализации. Канд. дис. – Х., 1996.
5. Крайнев П.П. Формування системи управління промисловою власністю. Канд.дис. – К., 2002.
6. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств. Монографія – К.: КНЕУ, 2002. – 272 с.
7. Оценка имущества и имущественных прав в Украине: Монография / Под ред. Н. Лебедев. – К.: ООО “Информационно-издательская фирма “Принт-Экспресс”, 2002. – 688 с.
8. Сунь Лінь Облік аудит і аналіз нематеріальних активів. Канд. дис., К., 2001.
9. Устинова Л.Н. Оценка интеллектуальной собственности при рыночной экономике. – М.: ИНИЦ Роспатента, 2001. – 124 с.

Бережная И.В., Калькова Н.Н.

ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ УРОВНЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОГО РЫНКА РЕКРЕАЦИОННЫХ УСЛУГ

Проблема определения конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг является актуальной, т.к. рекреационная деятельность является приоритетным направлением развития в АР Крым. Рассмотрена методика определения уровня конкурентоспособности регионального рынка с учетом специфики рекреационной сферы.

Ключевые слова: конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг, факторы влияния, рекреационные услуги, рекреационное предприятие, показатели факторов влияния

Наиболее актуальной тенденцией, характеризующей процессы урбанизации территорий, является усиление конкуренции регионов, которое определяется, в первую очередь, глобализацией экономического развития и повышением конкуренции во всех сферах деятельности. Это обуславливает необходимость производства предприятиями конкурентоспособных товаров (услуг), что, в свою очередь, предопределяет уровень конкурентоспособности региона в целом. Именно поэтому конкурентоспособность предприятия и региона являются взаимовлияющими процессами, которые связаны с эффективным использованием природных и экономических ресурсов. Так, экономическая сущность понятия “конкурентоспособность предприятия” определена учеными-экономистами Лифиц И.М. [4], Игольниковым Г.П. [5], Шевченко Л.С. [8], Фатхутдиновым Р.А. [9] и др., как возможность эффективной хозяйственной деятельности и ее практической прибыльной реализации в условиях конкурентного рынка, а “конкурентоспособность региона” – положение

региона и его отдельных товаропроизводителей на внутреннем и внешнем рынках, обусловленное экономическими, социальными, политическими и другими факторами, которое может быть отражено через показатели, характеризующие такое состояние и его динамику [6, с. 30]. Поэтому, автор считает необходимым оценивать влияние различных факторов, посредством определенных показателей, которые в наибольшей степени формируют условия хозяйственно-экономической деятельности предприятий и результаты которых определяют уровень конкурентоспособности региона в целом.

Необходимо отметить, что в современной экономической и социально-географической науках к основным факторам, влияющим на экономическое развитие страны и ее регионов относят социальные, экономические, демографические, географические, политические и экологические факторы [7,8,9,10]. Однако определение уровня конкурентоспособности конкретного регионального рынка требует уточнения непосредственно тех факторов влияния, а также показателей, которые оценивают это влияние на хозяйственно-экономическую деятельность предприятий. Так, например, при определении уровня конкурентоспособности промышленных региональных рынков необходимо учитывать влияние вышеперечисленных факторов, посредством показателей, характеризующих обеспеченность промышленного производства сырьевыми ресурсами, энергосберегающими технологиями, уровень занятости в промышленном секторе экономики и т.д., а при определении уровня конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг – посредством показателей, которые в наибольшей степени влияют на процессы создания рекреационных услуг и развития рекреационной сферы в региональном аспекте. Таким образом, оценивая уровень конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг, предлагается учитывать влияние таких факторов, как: социальный, экономический, экологический, демографический, географический историко-культурный факторы, фактор правовой безопасности региона.

С тем, чтобы определить уровень конкурентоспособности рекреационных регионов необходимо разработать совокупность показателей, которые характеризуют влияние перечисленных выше факторов и отражают тенденции социально-экономического развития региона. Так, согласно, государственной статистики, выделены 190 показателей, характеризующих влияние различных факторов, однако при оценке уровня конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг предлагаются следующие показатели, которые, по мнению автора в наибольшей степени влияют на уровень конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг (табл. 1.).

Таблица 1. Показатели, характеризующие влияние факторов на уровень конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг

№ п/п	Показатели факторов влияния	Ед. измерения
Показатели географического фактора		
1.	Территория	тыс. км ²
2.	Ширина пляжной зоны	м
3.	Число жителей на 1 кв. км.	чел.
4.	Показатели фитолечения (площадь)	%
Показатели фактора правовой безопасности		
5.	Количество зарегистрированных правонарушений общей направленности	Ед.
6.	Количество зарегистрированных тяжких и особо тяжких преступлений общей направленности	Ед.
7.	Количество зарегистрированных преступлений, общекриминальной направленности, совершенных в общественных местах	Ед.
Показатели экологического фактора		
8.	Выбросы загрязняющих веществ в атмосферу от стационарных источников загрязнения	Т.
9.	Выброшено в среднем 1 предприятием	Т.
10.	Выбросы загрязняющих веществ в атмосферу от автотранспорта	Т.
Показатели демографического фактора		
11.	Численность населения	тыс. чел
12.	Число выбывшего населения в рамках внешнего миграционного движения	чел.
13.	Количество родившихся на 1000 чел.	чел.
14.	Количество умерших на 1000 чел.	чел.
Показатели экономического фактора		
15.	Объем реализованной продукции (работ, услуг)	Тыс. грн.
16.	Пассажирские перевозки автомобильным транспортом	Тыс. чел.
17.	Пассажирооборот	Млн. пас. км.
18.	Объем реализованных услуг предприятиями сферы не финансовых услуг населению	Тыс. грн.
19.	Производство товаров народного потребления	Тыс. грн.
20.	Производство продовольственных товаров	Тыс. грн.
21.	Детские оздоровительные лагеря, количество мест	Ед., мест
22.	Количество санаторно-курортных учреждений, в них мест	Ед., мест
23.	Инвестиции в основной капитал	Тыс. грн.
24.	Инвестиции в основной капитал на развитие отельного бизнеса	Тыс. грн.
25.	Инвестиции в основной капитал на развитие санаторно-курортных учреждений	Тыс. грн.
26.	Инвестиции в основной капитал на развитие баз отдыха	Тыс. грн.
27.	Товарооборот	
28.	Количество предприятий ресторанного бизнеса (кафе, бары, столовые)	Ед.

**ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ УРОВНЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОГО РЫНКА
РЕКРЕАЦИОННЫХ УСЛУГ**

29.	Количество отелей, мест	Ед., мест
30.	Экспорт санаторно–курортных, туристских и отельных услуг	Млн. \$ США
Показатели социального фактора		
31.	Количество занятых	Тыс. чел.
32.	Задолженность по выплате з/пл	Тыс. грн.
33.	Обеспеченность населения жильем	м ² / 1 чел.
34.	Количество человек, которые отдыхали в течении длительного периода	Тыс. чел.
35.	Количество человек, которые отдыхали в течении 1–2 дней	Тыс. чел.
36.	Количество оздоровленных детей	Тыс. чел.
37.	Количество иностранных граждан, оздоровленных в санаторно–курортных учреждениях	Тыс. чел.
Показатели культурно–исторического фактора		
38.	Количество музеев	Ед.
39.	Количество объектов культуры клубного типа	Ед.
40.	Количество проведенных экскурсий	Ед.
41.	Количество кинотеатров	Ед.

Авторы считают необходимым сгруппировать показатели выделенных факторов (демографического, культурно–исторического, экологического, экономического, социального факторов, а также правовой безопасности), так как это позволит оценить степень влияния каждой отдельной группы факторов на уровень конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг.

Таким образом, уровень конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг предлагается определять согласно методики, выделяя следующие этапы:

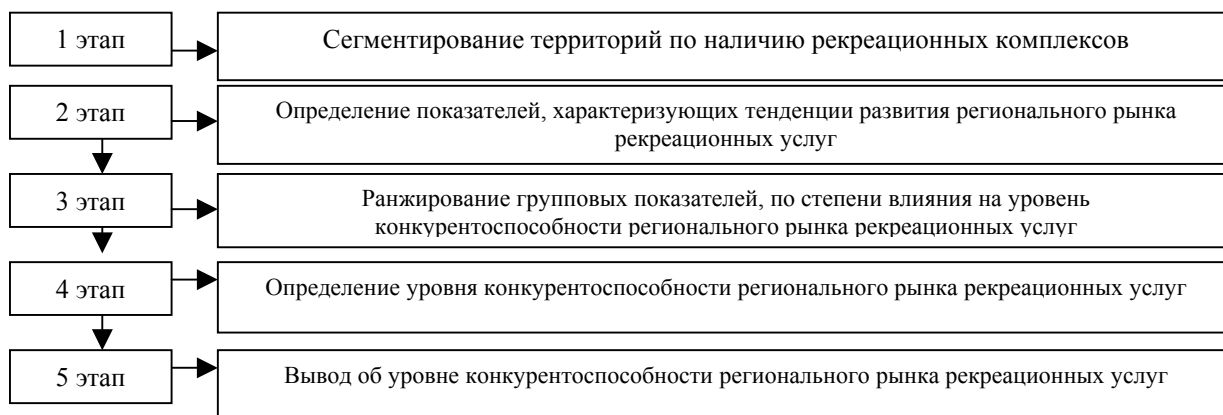

Рис. 2. Блок-схема оценки уровня конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг.

Рассматривая АР Крым как один из уникальных курортных регионов Украины, на первом этапе, возможно воспользоваться результатами сегментации территории АР Крым, проведенной учеными [1,2,3], в рамках которой выделены рекреационные территории в соответствии с наличием имеющихся рекреационных ресурсов, в которых сформированы и функционируют следующие рекреационные комплексы.

На втором этапе предполагается определить степень влияния факторов на уровень конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг, используя для решения данной задачи многофакторный корреляционно-регрессионный анализ. При этом, необходимо отметить, что уровень конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг характеризуется положительной динамикой количества рекреантов, что в свою очередь, предполагает наиболее эффективное использования как рекреационных, так и материально-технических ресурсов рекреационной территории. Поэтому исследуемым признаком (y) будет являться количество рекреантов в данном регионе, факторными признаками ($x_1, x_2, x_3, x_4, \dots, x_{41}$) – выделенные показатели, которые характеризуют влияние ранее определенных факторов на уровень конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг.

Уравнение линейной многофакторной регрессии имеет вид:

$$\mathcal{E} = b_0 + b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + \dots + b_n x_n \quad (1)$$

где b_0, b_1, b_n – параметры модели, которые определяются по методу наименьших квадратов.

Для нахождения коэффициентов данного уравнения используется метод наименьших квадратов, решение системы уравнений которого возможно с использованием метода Крамера:

$$b_0 = \frac{\Delta_{b0}}{\Delta}; b_1 = \frac{\Delta_{b1}}{\Delta}; b_2 = \frac{\Delta_{b2}}{\Delta}; \dots; b_n = \frac{\Delta_{bn}}{\Delta}$$

где Δ, Δ_{bn} – соответствующие показатели этой системы.

Решение системы уравнения (1) возможно с использованием пакета анализа Microsoft Excel или с использованием функции ЛИНЕЙН Мастера функций, причем, факторными признаками:

x_1, x_2, x_3, x_4 – будут являться соответствующие показатели географического фактора влияния;

x_5, x_6, x_7 – показатели влияния фактора правовой безопасности;

x_8, x_9, x_{10} – показатели экологического фактора влияния;

$x_{11}, x_{12}, x_{13}, x_{14}$ – показатели демографического фактора влияния;

$x_{15}, x_{16}, x_{17}, x_{18}, x_{19}, x_{20}, x_{21}$ – показатели социального фактора влияния;

$x_{22}, x_{23}, x_{24}, x_{25}$ – показатели культурно–исторического фактора влияния;

$x_{26}, x_{27}, x_{28}, x_{29}, x_{30}, x_{31}, x_{32}, x_{33}, x_{34}, x_{35}, x_{36}, x_{37}, x_{38}, x_{39}, x_{40}, x_{41}$ – показатели экономического фактора влияния.

На основании расчетов данных, получены следующие уравнения множественной регрессии:

Показатели географического фактора влияния:

$$\text{€} = -345,33 + 204,453 \cdot x_1 - 59,977 \cdot x_2 - 32,896 \cdot x_3 - 31,845 \cdot x_4$$

Показатели фактора правовой безопасности:

$$\text{€} = -59,63 - 3,848 \cdot x_5 + 32,007 \cdot x_6 + 119,203 \cdot x_7$$

Показатели экологического фактора:

$$\text{€} = 11447,69 + 280,44 \cdot x_8 + 19,389 \cdot x_9 - 240,699 \cdot x_{10}$$

Показатели демографического фактора:

$$\text{€} = 87389,11 - 43,335 \cdot x_{11} - 326,76 \cdot x_{12} + 852,388 \cdot x_{13} - 145,166 \cdot x_{14}$$

Показатели социального фактора:

$$\text{€} = -462,668 + 0,613 \cdot x_{15} - 0,136 \cdot x_{16} + 8,082 \cdot x_{17} + 0,834 \cdot x_{18}$$

$$\text{€} = -4153,74 + 40,74 \cdot x_{19} + 25,054 \cdot x_{20} - 3,459 \cdot x_{21}$$

Показатели культурно–исторического фактора:

$$\text{€} = -673,74 + 17,955 \cdot x_{22} + 1,585 \cdot x_{23} + 25,372 \cdot x_{24} - 0,539 \cdot x_{25}$$

Показатели экономического фактора:

$$\text{€} = -419,196 + 0,744 \cdot x_{26} - 0,795 \cdot x_{27} - 0,0028 \cdot x_{28}$$

$$\text{€} = -485,669 + 0,9929 \cdot x_{29} - 0,7159 \cdot x_{30} + 7,016 \cdot x_{31}$$

$$\text{€} = -304,046 + 27,43 \cdot x_{32} + 3,001 \cdot x_{33}$$

$$\text{€} = 854,14 + 0,3642 \cdot x_{34} + 4,548 \cdot x_{35} - 47,52 \cdot x_{36} + 15,028 \cdot x_{37}$$

$$\text{€} = 578,27 - 0,133 \cdot x_{38} + 5,068 \cdot x_{39} + 3,941 \cdot x_{40} + 9,081 \cdot x_{41}$$

Анализ дополнительной статистики, и, в частности коэффициента детерминации для каждого уравнения линейной модели показывает, что величина коэффициента близка к единице, т.е. связь между признаками достаточно хорошо описывается выбранным линейным уравнением зависимости.

Вместе с этим, для определения степени влияния факторных признаков, необходимо определить коэффициенты эластичности, которые рассчитываются по формулам:

$$\mathcal{E}_{yx1(x2,x3,\dots,x40)} = \frac{b_1 \bar{x}_1}{\bar{y}}, \quad \mathcal{E}_{yx2(x2,x3,\dots,x40)} = \frac{b_2 \bar{x}_2}{\bar{y}}, \quad \dots, \quad \mathcal{E}_{yx40(x2,x3,\dots,x41)} = \frac{b_{41} \bar{x}_{41}}{\bar{y}}$$

Коэффициент эластичности показывает, на сколько процентов изменится величина результативного признака у при изменении факторного признака х на один процент при неизменном значении других факторных признаков (с учетом направления зависимости).

Оценивая значения коэффициентов эластичности, можно сказать, например, что для построения многофакторной линейной модели с увеличением инвестиций в развитие отельного бизнеса, количества занятых, количества кинотеатров, количества проводимых экскурсий, количества предприятий ресторанного бизнеса на один процент, количество рекреантов вырастет соответственно на 0,24%, 0,57%, 0,11%, 0,85%, 0,53%, а с увеличением, например, выбросов загрязняющих веществ в атмосферу от автотранспорта, задолженности по выплате заработной платы на один процент, количество рекреантов уменьшится соответственно на 0,67%, 0,02%.

Для расчета интегрального показателя конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг предлагается использовать следующую формулу:

$$Q_j = \sum_{i=1}^h \frac{\text{€}_{ij}}{\text{€}_{cp}}$$

где: Q_j – интегральный показатель уровня конкурентоспособности j -го регионального рынка рекреационных услуг;

f_{ij} – значение i -ых показателей j -го региона, характеризующих влияние демографического, культурно–исторического, экологического, экономического, социального факторов, а также правовой безопасности фактора;

f_{CP} – среднее значение показателей, характеризующих влияние выделенных факторов;

n – число показателей;

В результате проведенных расчетов были получены следующие показатели уровня конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг за период 2000–2004 гг. (табл.2.).

Таблица 2. Уровень конкурентоспособности региональных рынков рекреационных услуг в период 2000–2004 гг.

п/п	Региональный рынок рекреационных услуг	Уровень конкурентоспособности (Q_i)				
		2004 г.	2003 г.	2002 г.	2001 г.	2000 г.
1.	Алушта	0,735	0,653	0,710	0,699	0,632
2.	Евпатория	1,514	1,712	1,502	1,456	1,569
3.	Керчь	0,256	0,370	0,337	0,259	0,237
4.	Саки	2,279	2,230	2,268	2,255	2,250
5.	Судак	0,372	0,349	0,357	0,355	0,249
6.	Феодосия	0,680	0,669	0,655	0,660	0,659
7.	Ялта	3,211	2,987	2,999	2,867	2,797
8.	Бахчисарайский район	0,279	0,254	0,269	0,251	0,257
11.	Сакский район	0,623	0,685	0,610	0,599	0,586
13.	Черноморский район	0,227	0,232	0,214	0,210	0,206

В ходе использования данного метода определения уровня конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг, полученные результаты свидетельствуют о том, что к региональным рекреационным рынкам с высоким уровнем конкурентоспособности можно отнести регион Ялта ($Q=3,211$), Саки ($Q=2,279$), к региональным рекреационным рынкам со средним уровнем конкурентоспособности можно отнести Евпаторию ($Q=1,514$), Алушта ($Q=0,735$), к региональным рекреационным рынкам с низким уровнем конкурентоспособности можно отнести регион Керчь ($Q=0,256$) и Черноморский район ($Q=0,227$).

ВЫВОДЫ

Таким образом, на основе результатов выполненных расчетов и проведенных исследований, согласно предложенной методики оценки уровня конкурентоспособности регионального рынка рекреационных услуг, возможно разработать мероприятия, позволяющие определить основные приоритетные направления развития АР Крым, как рекреационного региона, что, в свою очередь будет способствовать повышению социально–экономического развития региона в целом.

Резюмируя вышеизложенное, следует отметить, что динамика рекреантов в регионе обеспечивается, прежде всего, на основе эффективного использования рекреационного потенциала АР Крым, с учетом обеспечения социальных, экономических, культурно–исторических интересов территории, а также правовой и экологической устойчивости региона, что является основными направлениями для разработки программы приоритетного развития АР Крым как круглогодичного курорта.

Источники и литература

1. Багров Н.В. Принципы и концепции рекреационного развития Крыма // Український географічний журнал. – 1997. – №1.
2. Бережна І.В. Національні пріоритети та регіональні детермінанти соціально–економічного зростання (на матеріалах АР Крим). – НАН України. Інститут регіональних досліджень, 2004. – 640 с.
3. География Крыма / Л.А. Багров, В.А. Боков, Н.В. Багров. – К.: Либидь, 2001. – 304 с.
4. Игольников Г.Н., Патрушев Е.А. Что понимать под конкурентоспособностью, инвестиционной привлекательностью и экономичностью производства // Российский экономический журнал. – 1995. – № 11. – С. 108–111.
5. Лифиц И.М. Формирование и оценка конкурентоспособности товаров и услуг: – Учебн. пособие. – М.: Юрайт-Издат., 2004. – 335 с.
6. Селезнев А.З. Конкурентные позиции и инфраструктура рынка России. – М.: Юристъ, 1999. – 384 с.

7. Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції та регіональні особливості: Матер. II Між нар. Наук.-практ. конф. (10–11 жовтня, 2001 р.) / Редкол.: Цибух В.І. (голова) та ін. – К.: Знання України, 2002. – 560 с.
8. Челенков А., Коляда В. Анализ конкурентоспособности на взаимосвязанных рынках // Маркетинг № 5, 2002. – с. 96–102.
9. Шевченко Л.С. Конкурентное управление: Уч. пособие. – Харьков: Эспада, 2004. – 520 с.
10. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент. – М.: Издательско-книготорговый центр “Маркетинг”, 2002. – 892 с.

Хахльов О.В.

ДІАГНОСТИКА СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах особливої уваги потребують проблеми структурних перетворень промислового комплексу країни. Нестійка динаміка економічного прогресу, високий ступінь залежності вітчизняної промисловості від зовнішньоекономічних чинників, нестача внутрішніх джерел зростання обумовлюють необхідність формування фундаменту розвитку, що може бути створений шляхом докорінних змін в структурі промисловості в цілому, на рівні окремих регіонів та в розрізі окремих галузей.

Існуючий на сьогодні відчутний розрив між реальним станом наукового та практичного вирішення проблем структурних перетворень промислового комплексу України, складність, багатоаспектність і наукова дискусійність цієї проблеми вимагають її подальшого опрацювання. Поглибленого вивчення потребують особливості структурних трансформацій промислового комплексу в регіонах країни. Існує необхідність розробки теоретичних, методичних і практичних питань регулювання структурних змін у промисловості в цілому та в сфері виробництва будівельних матеріалів зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються дані дослідження. Для обґрунтування трансформаційних процесів в галузі велике значення має діагностика стану підприємств та організацій, що входять до її складу. Розробка її методики повинна враховувати як традиційні підходи до виробничого, організаційного, фінансового та кадрового вивчення окремих суб'єктів ринку, так і новітні розробки. Більшість дослідників саме діагностику визнають як початковий етап прийняття управлінських рішень.

Серед новітніх розробок щодо економічної та комплексної управлінської діагностики організацій у галузі будівельних матеріалів слід виділити роботи А.Шеремета і Є.Негашева, О. Закорко, Г.Лагутіна. Цінність вищезгаданих доробок полягає у комплексному підході до проблем діагностики. Визнано, що найважливішими методологічними інструментами діагностики є економічний аналіз і прогнозування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. На нашу думку, діагностика має здійснюватись в спеціально створеній експертній системі. Суть такої системи полягає у використанні оцінок різних експертів, що дозволяє відійти від формалізації діагностики і підсилити достовірність отриманих результатів. При вирішенні галузевих проблем експертна система спростить порівняльний аналіз підприємств та забезпечить урахування загальних процесів, що відбуваються на ринку.

Формулювання цілей статті. Нами пропонується створити експертну систему діагностики стійкості стану галузі будівельних матеріалів. З цією метою розв'язуються наступні наукові задачі:

- обґрунтовується поняття стійкості стану галузі;
- визначаються показники, що характеризують стан підприємств галузі;
- формується експертна група;
- встановлюється алгоритм діагностики.

Виклад основного матеріалу. Для комплексної оцінки стану підприємств галузі виробництва будівельних матеріалів і виробів пропонується багатофакторна модель, яка забезпечує всебічний і достовірний аналіз реальних виробничо-технологічних, фінансово-економічних, організаційних та інших факторів діяльності організацій, що дає підстави визначити міру стійкості функціонування підприємства в ринковому середовищі.

Оцінка стійкості підприємств вимагає формування наступних груп показників:

1. група фінансових факторів
2. група економічних факторів
3. група виробничо-технологічних факторів
4. група екологічних факторів

Вибір показників, та факторів, що визначають стійкість підприємств в ринковому середовищі здійснено на основі пропозицій економістів-науковців та практиків. При цьому найвагомішою при визначенні стійкості підприємства є група фінансових факторів, їх питома вага в загальній характеристиці стійкості за оцінкою експертів становить 32%, економічні фактори визначають стійкість підприємства на 28%, виробничо-технологічні – на 24%. В умовах сьогодення важливою умовою функціонування підприємства є дотримання ним природоохоронних вимог, тому окремо виділена група екологічних факторів (значимість оцінена в 16%). Зміст груп і вагомість показників, що її формують приведені в таблиці 1.

Комплексна характеристика стану підприємств галузі передбачає залучення експертів, яким пропонується наступна методика оцінювання стійкості. Якщо, динаміка певного показника на думку експерта оцінювалась як така, що забезпечує абсолютну стійкість підприємства, то показнику присвоюється значення 1.